

Петрушевська О.В.

аспірант,

Національний університет державної податкової служби України

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ ЗАХИСТУ ПРАВ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ В УКРАЇНІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Захист прав платників податків є складовою інституту захисту прав і свобод людини, який в Україні нині перебуває на стадії становлення [5, с. 15]. Дослідження проблем розвитку інституту права на захист прав платників податків у історико-правовому відношенні допоможе вдосконалити чинне податкове законодавство.

Закономірність розвитку інституту права на захист залежить від доктринального походження самого права. З'ясування властивостей впливу доктринального походження цієї проблеми розглядалися вченими, які підтримали ідеї природного права римського філософа Цицерона, Р. Дворкіна, У. Блекстона, Р. Паунда, О. Холмса, Б. Кардозо, Л. Фуллера та ін.

На етапах розвитку права науковці намагаються розрізнити поняття права та закону, тобто природного та позитивного права. Проте, не можна погодитися з такими висновками, оскільки право підкріплюється законом, що є однією складовою. На нашу думку, найбільш вдало висвітлено позицію з цієї проблеми американським науковцем Л. Фуллер [6, с. 38–93] у теорії «внутрішньої моральності» позитивного права – різновид теорії природного права, з обґрунтуванням щодо застосування природного права у законодавстві. Застосування такої теорії полягає в тому, що внаслідок знаходження посадовою особою чи суддею в нормах права «внутрішньої моральності», під час прийняття рішення, забезпечить належний рівень захисту прав платників податків.

Вперше поняття захисту права було виділено в самостійний інститут С. С. Алексеевим, що увів поняття «міра захисту права» [1, с. 378]. Адже, такі правові категорії, як «захист права» і «правовий інститут» не можуть існувати окремо одна від одної, завдяки їх зв'язку встановлюється інститут захисту прав платників податків.

Становлення інституту захисту прав платників податків має тривалий історичний шлях, і це пов'язане з вирішенням одного основного питання – хто і як повинен розглядати публічні спори, тобто способи захисту порушеного суб'єктивного права. За проведеним дослідженням аналізу податкового законодавства дійдено висновку, що еволюція інституту захисту права платників податків містить чотири етапи становлення та розвитку: дореволюційний, радянський, становлення демократичної держави і трансформаційний період (пов'язаний з періодом євроінтеграційних процесів).

Зародження інституту захисту прав платників податків відбулося у дореволюційний період. Ключовими факторами цього процесу стали потреби у започаткуванні ідеї закріплення права на судовий захист публічних прав, зокрема й платника податків, на судовий розгляд його скарги на дії державних органів, утворення відповідної системи розгляду публічно-правових спорів, розширення способів захисту та врегулювання правового статусу оскаржуваних дій державних органів. Проте, на нашу думку основними

недоліками, як дореволюційного так і радянського періоду, було те, що подання скарг не припиняло оскаржуваної дії службових осіб державних податкових інспекцій. Поступальний розвиток інституту захисту права дозволяє стверджувати, що при формуванні українського законодавства у період становлення демократичної держави і трансформаційний період не було враховано позитивний досвід радянського законодавства.

Новий період становлення інституту захисту прав платників податків розпочато із набранням чинності 01.01.2011 р. Податкового кодексу України та створенням відповідно до Указу Президента України від 18.03.2013р. №141/2013 – Міністерства доходів і зборів України, яке є правонаступником ДПС України та ДМС України [3]. У зв'язку із модернізацією податкової служби з 1 січня 2013р. набрали чинності 52 нових закони та 36 нормативних актів Каб.Мін., які на думку С. Арбузова спрямовані на дерегуляцію й створення сприятливих умов ведення бізнесу [3, с. 4-5].

В умовах євроінтеграції становлення в Україні інституту захисту прав платників податків, зокрема, із створенням нової системи податкових органів та підготовки до підписання Європейським Союзом з Україною Угоди «Про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та європейським союзом і його державами –членами, з іншої сторони» потребує інтенсифікації законодавчої діяльності. Вдале її вирішення може гарантувати податковим законодавством здійснення суб'єктивних прав платників податків та їх захисту тільки при дотриманні ряду умов. Саме на це спрямована Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу [4], яка полягає у зближенні законодавства України із сучасною європейською системою права. Історія навчає тому, що жодна система податків не може вважатися бездоганною і з часом стає неефективною. Але природа інституту права на захист на підставі об'єктивно сформованих даних практики дозволяє не лише привести у систему норми та правила, але й вибудувати необхідні за якістю правові засоби так, щоб оптимально досягнути кінцевої мети, реалізувати практичні цілі – виконати конституційний юридичний обов'язок у повному обсязі. Зазначена ознака інституту права надає можливість, наприклад, повніше реалізовувати у практичній діяльності податкових органів такий сучасний принцип європейського адміністративного права, як співмірність мети та засобів адміністративно-правового регулювання [2, с. 268].

Таким чином, запорукою стійкості державних інститутів стає процес постійного вдосконалення податкової системи, в тому числі і у сфері захисту прав платників податків. Адже історія становлення інституту права на захист перебуває у постійному процесі заміни неефективних способів захисту та механізмів його реалізації більш сучасними. Можна дійти висновку, що історія розвитку інституту захисту права – це і є одним із напрямів історії розвитку оподаткування через прийняття все більш удосконалених податкових законів. Слід пам'ятати, що забезпечення верховенства права, пріоритету прав і свобод громадянина в правовій державі є не тільки її характерними ознаками, але й безпосередньою метою існування правової держави, без чого розвиток інституту права на захист неможливий. Адже, забезпечення реалізації невід'ємних прав людини й громадянина – обов'язкова умова політичного, правового та соціального прогресу. Саме тому воно повинно бути основоположним у будь-якій теорії, яка намагається обґрунтувати взаємозв'язки людини й влади.

На нашу думку можна надати наступне визначення поняття «інститут захисту прав платників податків» – певна група встановлених юридичних

норм (матеріальних і процесуальних), спрямованих на врегулювання податкових правовідносин, у процесі реалізації яких платнику податків забезпечується досягнення процесуальної цілі – захист права.

Список використаних джерел:

1. Алексеев С. С. Проблемы теории права : [курс лекций] : в 2 т. / С. С. Алексеев. – Свердловск : Свердловский юридический институт, Т. 1 – 1972. – 396 с.
2. Правова система: історія, стан та перспективи: в 5 т. / За заг. ред. Ю. П. Битяка. – Х. : Право, Т. 2. : Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення – 2008. – 567 с.
3. Про затвердження Положення про міністерство доходів і зборів України [Текст] : [Указ Президента України : офіц. текст : від 18 березня 2013 р.] // Вісник податкової служби України. – 2013. – № 12 (728).
4. Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу [Текст] : [Указ Президента України : офіц. текст : від 11 червня 1998 р. № 615/98] // Офіційний вісник України. – 1998. – № 24. – Ст. 870.
5. Селіванов В. М. Захист прав платників в Україні (питання теорії та практики) / В. М. Селіванов, О. М. Московенко, І. В. Головач. – К.: Ін-т приватного права і підприємн. АПРН України, 1999. – 126 с.
6. Фуллер Л. Мораль права / Л. Фуллер; пер. з англ. – К. : Сфера, 2004. – 232 с.

Підлужна О.В.

слухач магістратури,

Науковий керівник: Лютіков П.С.

доктор юридичних наук,

доцент кафедри адміністративного та господарського права,

Запорізький національний університет

ДИПЛОМАТИЧНІ ПРЕДСТАВНИЦТВА УКРАЇНИ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Ст. 18 Конституції України встановлює, що зовнішньополітична діяльність України спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загально визнаними принципами і нормами міжнародного права [1]. Дане положення також закріплено ст. 11 Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики». Зовнішньополітичну діяльність виконують дипломатичні представництва України.

Визначення адміністративно-правового статусу дипломатичних представництв України є досить невизначеним.

Ч. 2 Положення Про дипломатичні представництва України за кордоном надає визначення, що дипломатичне представництво – є постійно діючою установою України за кордоном, що покликана підтримувати офіційні міждержавні відносини, здійснювати представництво України, захищати інтереси України, права та інтереси її громадян і юридичних осіб [2].

Важливим є питання, чому дипломатичні представництва – це установи, а не державні органи виконавчої влади.

В теорії держави та права між цими поняттями існує дуже велика різниця. Державні установи відносять до механізму держави, а органи